

2a. FASZYZM WŁOSKI

Faszyzm – ruch polityczny i ideologia rozwijające się w Europie po I wojnie światowej. Faszyzm niósł ze sobą system rządów oparty na dyktaturze; wprowadzał system monopartyjny, ograniczenie swobód obywatelskich, całkowite podporządkowanie obywatela państwu.

Cechy charakterystyczne faszyzmu:

- nacjonalizm,
- eliminacja przeciwników politycznych,
- system monopartyjny,
- militarystyka i dążenie do podbojów (ekspansjonizm),
- rozwój systemu policyjnego kontrolującego życie obywateli,
- antykomunizm,
- podporządkowanie wszystkich organów władzy państwowej partii,
- antyhumanitaryzm,
- kult wodza i wiara w jego nieomylność,
- indoktrynacja społeczeństwa.

1. Powojenne problemy Europy

a) wysokie straty ludzkie – podczas wojny zginęły miliony, setki tysięcy zostało rannych, wielu zostało inwalidami, w wyniku grypy hiszpanki w latach 1918 – 1919 zmarło ok. 50 mln ludzi.

b) zniszczenia materialne - najbardziej zniszczona Francja, Belgia, Bałkany i ziemie polskie

c) destabilizacja systemów gospodarczych państw biorących udział w I wojnie

- wydatki wojenne przekroczyły 200 mld dolarów,
- liczne państwa zaciągnęły pożyczki, które trzeba było spłacić, większość krajów zaciągnęła pożyczki w USA,
- kraje pokonane musiały spłacać odszkodowania wojenne,
- należało przekształcić gospodarkę nastawioną na produkcję wojenną na produkcję pokojową,
- wzrósł udział zamówień rządowych w gospodarce,

d) zła sytuacja ekonomiczna państw europejskich :

- wzrost zadłużenia wewnętrznego,
- hiperinflacja,
- reglamentacja artykułów pierwszej potrzeby (wprowadzono kartki),
- drożyzna i brak artykułów spowodowało powstanie czarnego rynku
- wybuch powojennego kryzysu gospodarczego

e) liberalizm ekonomiczny zastąpił etatyzm państwo – polityka gospodarcza państwa oznaczająca przejmowanie przez państwo prywatnych przedsiębiorstw lub tworzenie nowych przedsiębiorstw państwowych z kapitałem państwowym lub mieszanym (państwowo - prywatnym)

2. Geneza faszyzmu włoskiego

a) niezadowolenie Włoch z wyników wojny – Włosi spodziewali się większych nabytków terytorialnych; Wielka Brytania na początku wojny przekonała polityków włoskich do opuszczenia Trójpřzymierza i przystąpienia do Trójpřorozumienia. Ceną za to miały być znaczne zdobycze terytorialne. Niestety armia włoska podczas wojny nie odniosła znaczących sukcesów i mocarstwa nie przyłączyły do Włoch tylu ziem na ile Włosi liczyli – nie otrzymali Korsyki, Dalmacji, Rijeki oraz kolonii niemieckich.

- b) powojenny kryzys gospodarczy** – rosnąca inflacja, bezrobocie. Sytuacja ludności się znacznie pogorszyła – powszechne ubożenie społeczeństwa. Ludność stała się bardziej podatna na radykalne teorie społeczne, które obiecywały szybką poprawę sytuacji bytowej. Poparcie tak dla partii komunistycznej jak i radykalnych ruchów prawicowych zaczęło szybko rosnąć.
- c) średnie warstwy społeczeństwa obawiały się wybuchu rewolucji bolszewickiej** – rewolucje w Rosji i w Niemczech oraz rozwój europejskiego ruchu komunistycznego zaniepokoiły część społeczeństwa włoskiego. Oprócz tego chłopci w 1919 r. samowolnie zaczęli dzielić ziemię co budził strach i sprzeciw właścicieli ziemskich.
- d) kryzys wartości** będących podstawą liberalnych państw XIX w.: indywidualizmu, liberalizmu, racjonalizmu, parlamentaryzmu, który gwarantował wolność osobistą i majątkową oraz strzegł praw obywatelskich. Kryzys był związany z niewiarą w ich skuteczność – państwa, które je wyznawały doprowadziły do najstraszniejszej wojny w historii ludzkości. Przeciwwstawieniem indywidualizmu był trend podporządkowania jednostki państwu – państwo stało się wartością nadrzędną, która za cenę ograniczenia wolności gwarantowała poczucie bezpieczeństwa. Nastąpił upadek starych autorytetów.
- e) kompromitacja rządów parlamentarnych** – I młody parlamentaryzm włoski (50 lat) nie potrafił podolać trudnościom społecznym i gospodarczym. Sytuację pogarszała jeszcze szerząca się korupcja i nieskuteczność młodych rządów demokratycznych.

3. Powstanie faszyzmu we Włoszech.

- a) Powstanie „Związków Walki”** (Fasci di Combattimento) w 1919 r. , na czele których stanął **Benito Mussolini**. Do Związków Walki wstępowali byli żołnierze, młodzież i studenci niezadowoleni z istniejącej sytuacji politycznej. Była to organizacja paramilitarna, wzorowana na armii.
- b) W 1921 r.** Benito Mussolini założył **Narodową Partię Faszystowską** i z jej ramienia wszedł do parlamentu (35 mandatów). Znaczną część partii stanowiła milicja faszystowska – „czarne koszule” .

c) Program Benito Mussoliniego:

- stworzenie silnego państwa, które poradzi sobie z wewnętrznym chaosem i doprowadzi do rozwoju terytorialnego Włoch - chciano odbudować Wielkie Włochy z czasów imperium,
- walka z komunizmem i lewicą, którą oskarżano o złą sytuację gospodarczą Włoch,
- przejęcie przez państwo kontroli nad gospodarką dzięki utworzeniu rad korporacyjnych, skupiających zarówno pracodawców jak i pracowników danej gałęzi gospodarki,
- krytyka parlamentaryzmu jako systemu rządów gdyż nie potrafił on rozwiązać licznych problemów, z którymi borykały się Włochy.

4. Przejęcie władzy przez Benito Mussoliniego

- a) W 1922 r. partia socjalistyczna ogłosiła strajk generalny** – kraj pogrążył się w chaosie.
- b) Mussolini wypowiedział „wojnę” włoskiej partii socjalistycznej** i związanymi z nią organizacjami:
 - dewastowanie biur partii socjalistycznej,
 - niszczenie gazet socjalistycznych i biur wydawców,
 - rozbijanie wieców socjalistycznych przez bojówki faszystowskie.
- c) Wzrost popularności faszystów** wśród średniej warstwy społeczeństwa.
- d) 24.10.1922 r.** na kongresie partii w Neapolu Mussolini wezwał faszystów do „marszu na Rzym” grożąc przejęciem władzy siłą.
- e) porozumienie między Mussolinim a królem Wiktorem Emanuelem III** – król zdymisjonował rząd i powierzył funkcję premiera Mussolinimu. Został on również ministrem spraw wewnętrznych i ministrem spraw zagranicznych, przejmując całkowitą kontrolę nad rządem.

5. Faszystowskie Włochy

a) początkowo Mussolini stanął na czele rządu koalicyjnego, do którego weszli liberałowie,

b) polityka zagraniczna – Mussolini:

- Poparł francuską okupację Zagłębia Ruhry.
- Zgłosił roszczenia do wyspy Korfu i archipelagu Dodekanezu.
- Uzyskał od Królestwa SHS zgodę na aneksję Fiume.
- **1929 r. – zawarł konkordat z Watykanem** (tzw. paktu laterańskie), który poprawił stosunki między Królestwem Włoch, a Watykanem.

c) **polityka wewnętrzna** – Mussolini stopniowo przejmował całkowitą władzę we Włoszech realizując koncepcję państwa faszystowskiego:

- W 1923 r. otrzymał funkcję dyktatora, a wkrótce sam przyjął tytuł **duce** – wodza.
- W 1924 r. zmieniono ordynację wyborczą do parlamentu na większościową co pozwoliło faszystom uzyskać 2/3 mandatów.
- **Reformy:**
 - zmniejszył bezrobocie dzięki pracom publicznym, np. osuszono bagniste tereny zyskując dzięki temu ziemię,
 - przeprowadził reformę rolną – uzyskaną ziemię podzielono między rolników,
 - rozwój opieki socjalnej – płatne urlopy i wczasy pracownicze, opieka państwa nad matkami i dziećmi,
 - usprawnienie funkcjonowania opieki medycznej, poczty, kolei,
- **Gospodarka – wprowadzono model narodowego państwa korporacyjnego:**
 - rozwiązano wszystkie stowarzyszenia i związki zawodowe, a na ich miejsce powołano **korporacje** – zrzeszenia, które obejmowały poszczególne gałęzie gospodarki, skupiające zarówno pracowników jak i pracodawców,
 - wprowadzono zakaz strajku,
 - wprowadzono przymus pracy,
 - **zachowano własność prywatną** przy znacznej ingerencji państwa w gospodarkę dzięki czemu: rozbudowano sieć dróg, sieć kolejową, powstawały nowe osiedla, miasta się rozbudowywały
- **Rozbudowana propaganda i indoktrynacja społeczeństwa :**
 - **wprowadzono cenzurę** i zamknięto wszystkie pisma niezależne,
 - państwo objęło ścisłą opieką kulturę i sztukę, a w szczególności kinematografię, dbając o jej rozwój,
 - pełna kontrola nad kształceniem dzieci i młodzieży w odpowiedniej ideologii; w tym celu popularyzowano również sport, który wykorzystywano w celach propagandowych,
- By przejąć pełną kontrolę nad społeczeństwem **rozbudowano policję i aparat bezpieczeństwa.**
- W 1926 r. **uchwalono ustawodawstwo wyjątkowe** – zdelegalizowano wszystkie partie z wyjątkiem Narodowej Partii Faszystowskiej wprowadzając **system monopartyjny.**
- **Represje** – aresztowano przeciwników politycznych i umieszczano w obozach pracy na Wyspach Liparyjskich. Opozycję również eliminowano. Brak masowego terroru, antysemityzmu i rasizmu.
- Wprowadzono **scentralizowany system władzy** – na czele państwa stał wódz (duce), który zarządzał państwem poprzez aparat państwowy całkowicie oparty na Narodowej Partii Faszystowskiej.
- **Obowiązki parlamentu przejęła Wielka Rada Faszystowska.**

- **Zniesiono wolności obywatelskie** – wolność słowa, prasy, stowarzyszeń, ograniczono nietykalność osobistą i majątkową.
- Kładziono znaczny nacisk na **rozwój przemysłu ciężkiego i rozwój armii**. Rozwój przemysłu samochodowego, lotniczego i zbrojeniowego.
- **Wprowadzono kult państwa** – nawiązano do tradycji imperium rzymskiego.